

265
H. DE BRUIN
EBBEN EN
IVOOR

EBBEN EN IVOOR

H. DE BRUIN

II
ebben *J*
en VOOR

*Ziel zegt : ik ben een duif uit Noë's toom,
ten venster van de wereldvloed vol schroom,
ik aarzel, doch ontwiek, en stijg, en zwenk
of daar een polle gronds blonk in de stroom.*

1945

BAYARD PERS

AVONDLIED

Zoudt Gij 's avonds buiten staan
als de glimlach van de maan,
in een flonkerende staat,
geen gestalte noch gelaat,

God, ik hield U voor zeer schoon,
Gij omringdet waar ik woon
mij als schijnsel van de nacht
dat ons toelonkt en belacht,

en mijn hart voor dit verschiet
weifelde, en wist het niet
waar die Godsaanwezigheid
toefde of werd uitgeleid —

of in de verstilde glans
de onaandoenlijke balans
voortbewoog van een getij,
doelloos tussen U en mij . . .

Maar dan zegt Gij waar ik koom
in de schaduw van de droom :
laat ge zo uws lijfs verval
slinken in het schemerdal ?

in de hemel reikt uw mond ?
verder dan de horizont
nederwelft zich uw gehoor ? —
ach, uw ziel ligt aan Mijn oor,

en het tomeloos verband
uwer handen naast Mijn hand,
en uw weerloos hoofd, verward,
onder Mijn nabije hart.

ELEGISCHE MIJMERIJ

I

In de lente word ik beproefd,
veel dieper dan in de winter,
want de winter gaat mij niet aan
dan dat ik hem moet wederstaan:
aan die weerstand merk ik mijzelf,
in het werk, want dit is de tijd,
in een huis vol gezelligheid
en binnen mijn rustig gewelf;
maar de lente brengt mij in druk,
al bedenkt men dat het niet hoeft:
nog zwaarigheid na de winter —
ach, de winter was ik wel mans,
maar de lente is een geluk,
een wereldwijd land zonder schans,
oneindige ruimte, geen doel;
en dat had ik niet met mij voor,
zo weerloos te zijn en teloor
in zo'n onuitspreeklijk gevoel;
deze lente maakt mij bedeesd,
want onophoudelijk wint er
het rijk van een andere geest.

II

Als een mens gelooft in de dood,
behoudt dan het leven nog zin?
het leven is evenwel goed,
wij hoeden het warm in ons bloed;
wie zuinig is heeft nog respijt,
en herstel van gebrek en sleet
is een orde waar men van weet
dat er niets duurt in eeuwigheid;
maar de eeuwigheid is zo lang
dat men kort bij haar blijven moet
daar men anders staat voor de dood;
en de dood is in het verschiet
als een verre man in zijn gang
op een enigszins vreemd gebied:
het schemert en soms lijkt het lief;
en dit geeft het leven zijn aard:
de wetenschap dat men vergaart
voor zichzelf en voor de dief;
de uitkomst is steeds even groot,
want de winst van het leven min
deze levensrest voor de dood.

BREERO

Wat hij als jongen waarnam bij de hallen,
dan hoorde langs de weg en in de kroeg,
daar smulde hij van een dag, en nooit genoeg,
maar soms, des avonds, sleet zijn welgevallen

wanneer hij langs de kade lopend vroeg
naar Gods mistroostigheid van al dat lallen :
het maanlicht scheen zo helder op de wallen
en op de schepen met hun luwe boeg.

En was er niet een meidjen op aan 't venster
waar het gordijn omlaag hing voor de kaars ?

O deze nacht aan 't hart van zo'n verwenster
en dan gebeurde er iets wonderbaars :

dan zou hij weer voor God en mensen zingen
van liefde en louter kostelijke dingen.

RILKE

Aan u verrukt de rijkdom der gebaren,
de praal der woorden en hun wondre zin,
de wemelende kleur, de glans daarin
van uren vreugd en doodsverdriet van jaren.

Bekoringen der liefde en haar gevaren,
het kosmisch spel van lust en tegenzin,
zij maakten in uw verzen een begin
om de gestalte Gods te openbaren.

Wij zeggen niet : zij bleef voor ons verborgen ;
wij zagen haar geduid in uw rubriek
als avondgloed en 't scheemren van de morgen,
en als de scherven van een mozaïek.

Hetgeen wij met een schok aan haar herkenden,
dat waren de eigen weelden en ellenden.

POSEREN

voor H. K.

Gezeten in de stoel, het houtskool krast ;
de droom is ergens als een rode bal
in zulk een stilte of hij bersten zal
daar wij het weten, en ons toch verrast.

Het gaat àl over ; dieper wordt het dal
waarin de levensvloed onmerkbaar wast ;
de stift verwisselt in een dunne kwast :
een riet geteisterd door de waterval.

Gesteven reikt het lichaam naar verpoos,
de droesem van het bloed kleeft nog als kroos
aan de verdorde peilers van het tij.

Doch elders, die doorwaadbare plaats voorbij,
herrijzen ziel en geest uit mij vandaan
reeds weer herkenbaar in een nieuw bestaan.

MORTUUS

Zo kom je, dode, weder : je bezoek
herinnert aan de meeste bij je leven,
't vermoede om de mond is er gebleven,
je ogen, grijs oplichtend, doorgaans kloek,

ze dwalen door mijn uitzicht en daar neven
naar blad en opschrift van 't verschoven boek —
maar is er nog wel medeweten hoe 'k
nadat je uitviel eenzaam heb bedreven

hetgeen de drift, de noodzaak was tot lezen
van jou als mij : ontdekking van het wezen
van wat ons moeit, verrukt en overstelpt ?

Zo was je glimlach nimmer, zo afwezig,
zo zeer met die ontwende dingen bezig
en toch het woord niet lossend dat mij helpt.

FRIESLAND

I

De dag in Friesland dat ik werd geboren,
vermoed ik, had als kleur : blauw, wit met rood,
en als geluid : de hese Sneker boot
afwisslend met de gulle schippershoren.

Het drinken van de weide aan de sloot,
smachtende lente, snakke in mijn oren
tussen het kloppen, takelen en boren
dat op de werven deinde langs de vloot.

Dit zijn althans de kleuren en geluiden
die ik bewaarde uit dat prille licht,
tesamen met het schemerend gezicht
dat voor de vensters rees om te beduiden :

hoe het verlangen steeds op reis moet, want
hetgeen ons aanlokt is de Overkant.

II

Het huis in Friesland : twee gekroonde nokken
boven de linden, witte dakkapel —
weer hoor ik achter in de gang de bel
lui overgaan — bijna ben ik geschrokken

dat ik de knop te ver had uitgetrokken,
maar door de winkelingang, koude schel,
zou niet betaamlijk zijn, een kinderspel
zo kwalijk als een poging om te jokken.

Want aan dit huis, grootmoeder, moet ik zijn
om weer te horen hoe uw toffelslag
de gang afdribbelt, haastig bij de deur —

en dan uw lief gezicht, een goede dag
met in de witte muts een vleugje kleur
daar ge weer hoop hebt en wat minder pijn.

DE KROKUS

Ik kom een zondag langs de kade lopen,
vier jaren oorlog en geen eind in zicht —
alsof het lente wordt, zo zacht en licht
is Januari, lustig mij te nopen

tot meer verwondering dan ik kan hopen
dat één zo'n milde dag in mij verricht;
de buitenwijk is stil; mijn ogen dicht,
is 't beeld van binnen roerloos; doe 'k ze open — :

kijk! roept het meisje naast me — lang gezwogen
maakt haar, hoe weet ze niet, even verlegen,
maar mij herleeft de durf, wel voor een jaar,

en bijna juichend zeg ik tegen haar:
een krokus in de bloei! wil je geloven,
wat onderst was, de moed, is nu weer boven.

A. D. 1944

Wat u, mijn vrienden, wensen bij 's Jaars wende?:
terwijl de klokslag door de nachtlucht trilt
staan wij een wijl nadenkend en verstild
tussen Verledens volte en de belende

ledige duisternis van 't Onbekende,
waarheen de blik zich machteloos verspilt.
o Vrees, dat het verwachte niet verschilt
van de doorleden dagen der ellende. —

Laat ons een dagelijkse troost begeren
in het geloof, vertwijfeling ten spijt,
dat er een heilgeheim is aan de Tijd:

de toekomst en het raadsel dat verjaart
veranderen van aanzien en van aard
als mogelijkheden in een Jaar des Heren.

DE BRIEF

AANHEF

Heer God, men komt er niet toe U te schrijven,
ofschoon Gij reeds veel malen aan ons schreeft,
maar al de vormen die Uw handschrift heeft
zijn moeilijk te ontraadselen, zij blijven

zeer vreemde tekenen die niet bekijken
en duistre woorden die men niet beleeft;
hoe vaak heeft onze hand er naar gestreefd
de zin te ontleden door U na te schrijven.

Dan toch — een kleine brief aan U gericht,
hij hoeft misschien niet eens zo ver te reizen,
niet verder dan mijn vinger hem verschikt,

want, wonen de gebieders in paleizen,
Uw woonadres is waar Gij nederblijkt —
mij dunkt ik zit te schrijven bij Uw licht.

Ik heb als kind al iets van U gelezen
op duffe bladen, kreukig en geschild;
ik legde mij aandachtig op dat schrift,
de tekens met de vinger bijgewezen — :

zij stonden steil en kantig opgerezen
en als met moeite op het blad gestift,
zij woelden als het bloemzaad in de zift
wanneer de stelen worden uitgelezen.

Hoe dikwijls als ik in die Bijbel keek
om er mijn kinderwereld in te groeten,
werden de dingen ouder om mij heen,

en telken reis dat in de woordenstoeten
de zwarte wagen van Uw NAAM verscheen,
was 't of een schaduw langs de bladzij streek.

Men zeide dat behalve de Schriftuur
een boek van U bestond met groter letter :
de vrome vader gaf het naast den ketter
verscheiden titel : Schepping, en Natuur.

Men las U uit des levens staat en duur,
Gij schreeft er roekelozer, ongezetter,
heel teder hier en verderop weer vetter,
gelijk een geniale partituur.

Mijn ogen dwaalden over water, wolken,
en door het leven elders zoals thuis :
het glanzen zag ik voor de dingen zelf,

en boven aas en rover in de kolken
vernam ik het gefluister van de schelf —
zo waart Gij bij mij in het wereldhuis.

Hier komt de neiging, Heer, veroorloof dat,
om voor een beuzeling te onderbreken,
bij wijze van het randschrift met een teken
over de witte kantstrook van het blad.

Gij kent de kleine kamer die ik had ? —
daar hebt Ge dikwijls boos naar mij gekeken
wanneer ik haastig tussen peul en deken
maar half eerbiedig en verlegen bad.

Het was er schemerachtig in de hoeken,
de zware bouw van dakspant en gebint
geleek de voetbank van Uw rechterstoel :

ik zag U nederzitten met het doel
de lange lijst die met mijn naam begint
nauwkeurig bij te werken in Uw boeken.

Ik zie Uw vriendlijk aangezicht vervallen
zodra een domme hand de glossen drijft
over de witste bladzij waar Gij schrijft
dat Uw Erbarmen neerbuigt over allen.

Gij hebt haar in een boekdeel ingelijfd
met kloeke onderwijzing, en een smalle
aantekenmarge voor het welgevallen
van wie mocht weten wat er overblijft.

Vergeef — Gij hadt Uw hoofdstuk niet volbracht,
vergeef — want juist een schrijver zal dit raden :
de laatste zin blijft immers in de pen.

Waarom, wanneer ik lees wat ik al ken —
want ons gemeengoed zijn de schone bladen —
zal ik niet schrijven wat ik daarbij dacht...

Heer God, vergeef — dat denk ik vele malen ;
een mens raakt al te zeer met U vertrouwd
als hij zich in zijn brieven niet weerhoudt
en in zijn aardse stof dreigt af te dwalen.

Men heugt zich immers betere verhalen,
en tederheden die Gij hebt gesmout
in de figuren waar het kind mee bouwt
dat Uw geschriften nauwlijks kon vertalen.

Er was gelui van U, en geen bekoring
verlokte zo betrouwbaar het gehoor
dan juist dat ruisen van Uw zachte stem.

De kleine wensen die het kind verloor,
herbloeden zij niet altijd met verhoring
onder die glimlach tussen U en hem ?

En waarom vliegt herinnering altijd
terug met U naar die nog bleker jaren,
bijna alsof Gij niets dan grijze haren
rondom het aanschijn waart der eeuwigheid?

Of waart Gij achterdocht en bitterheid,
het wisselvallig noodlot der gebaren
in huis en hemel, opstaan en bedaren
boven ons wangedrag en onze vlijt?

Ik vraag het U en hoor, er wordt gezegd:
dat Gij die vreemde mom hebt afgelegd,
dat Uw gelaat herkenbaar werd ontbloot,

want in het wezen van een Mens geschreven,
en dat Ge in de gestalte van dat leven
een vriend geworden zijt, een tijdgenoot.

Nu mocht ik maar een wijl met U verdromen
over de blanke weerschijn in het blad:
hij spiegelt argelozer dan een wad
boven de trage kentering der stromen —

want als de hoge driften over komen,
de beeldenwolkkolom, het woordzwerk dat
Uw wezenstrek in schaduwen vervat,
heeft hij Uw ogenglans dan aangenomen?

Ik blikte dikwijls in die oogopslag
van bloemen en het zonnige vertoon
van plas en landschap in het wolkenkader,

en bad U aan als Scheppergeest, als Vader,
Verzorger van de mensen, maar ik zag
U minder heerlijk opzien uit den Zoon.

BESLUIT

De lamp is al door schemering omhuld,
de hand die schreef werd moe, en mijn gedachten
bezwijken lichter voor de overmachten
dan woorden in hun ordeloos tumult.

Mijn lust was maar een luim bij Uw geduld;
Gij staat lankmoedig neven mij te wachten
totdat ik in een kort besluit zal trachten
nog iets te schrijven dat mij gans vervult:

Het woord is maar een duistere retort
als er de hartsvlam niet in zichtbaar wordt —

Zelfs Paulus kon het schrift zo slecht bedrijven
dat hij alleen de groetenis wou schrijven —

ik leg mijn pen bij zijn verbruikt gerief
en mijn epistel schuchter naast zijn brief.

KWATRIJNEN

1

De kleine madelieven langs de vliet
vertonen heel hun hart aan wie ze ziet,
daarrond een glimlach in een ster van pijn :
al bijna vreugde, maar nog net verdriet.

2

Bij schemeravond in een kleine stad,
voor het huis met een helder tafelblad,
vandaar tot de lantaren, honderd stappen,
hervind ik alles wat ik vroeger had.

3

Gods wegen zijn een wonder labyrinth,
een woeste tuin, die wel bij huis begint,
doch om er zonder vrees in te verdwalen
moet men ook onbezorgd zijn als een kind.

4

Wanneer ik mij er node mee verzoen
dat weer de aarde kentert van seizoen
terwijl mijn hartslag nederstuikt als lood,
dan klokt de merelkeel in 't stadsplantsoen.

5

Ontvlucht het hete Babel van de krant,
al woont in koeler wijk uw predikant,
ga voort ; de wind waait in het randgebied
toch luchtiger, en uit de eerste hand.

28

6

Pas op, uw preek wordt spoedig een van beiden :
des herders breikous als de schapen weiden,
of — en ze boeit dat aller ogen blinken —
het speels betoog van een vernuftig heiden.

7

De Zondag is bij uitstek voor de ziel ;
God weet met welke last ik nederkniel,
bezwaard met plichten op de harde bank,
of in de lauwheid waar ik toe verviel.

8

Want na de veertig komt een andre pijn,
dan heeft uw jeugd een dubbele wederschijn :
één stil en helder in de diepste droom,
en één gebroken in de scheidingslijn.

9

Der wereld loop drijft deze tot de daad
en gene dompelt hij in diep beraad —
om 't even, zegt de derde, doen of denken,
men handelt nooit bijtijds en denkt te laat.

29

VERTALINGEN

SONNET XIV

Mijn oordeel grondt zich niet op sterrenkunst,
toch ben ik dunkt mij haar beoefenaar,
maar niet ter profetie van wanspoed, gunst,
van plagen, misgewas of aard van 't jaar,
terwijl ik zeker niet voorzeggan dorst
de mengeling van weerlicht, water, wind,
de wisslende geluuskans van den vorst,
wiens levensloop zich aan de trans ontspint.
Neen, in uw oogopslag heb ik ontdekt,
in dat onwrikbaar sterrebeeld geschouwd :
de ware kunst, in schoonheid opgewekt
zo ge niet spaarzaam blijft uit zelfbehoud.
Dàn, kondigt het voorspellend teken af,
sterft gij der waarheid en wordt schoonheids graf.

(Naar Shakespeare)

SONNET XXIV

Mijn oog gelijkt den schilder, het penseelt
op 's harten grond u gans volmaakt en schoon ;
mijn lichaam tot omlijsting, staat uw beeld
als schilderij in grote stijl ten toon.
Zie, hoe de vaardigheid des schilders vangt
al schilderend het wezen en de schijn
des beelds van u dat in mijn zielshuis hangt,
welks vensteren uw eigen ogen zijn.
Aanmerk hetgeen elk, oog voor oog, hier won :
het mijne schiep uw vorm, het uwe biedt
een venster op mijn binnenst, waar de zon
belieft te spelen en u stil beziet.
De ogen toch zijn listig, 't is hun aard,
zij zien de omtrek, 't hart blijft onbestaard.

(Naar Shakespeare)

SONNET XLIX

Omtrent die tijd, wanneer die tijd ooit komt
dat gij bedenkelijk ziet op mijn tekort,
dewijl uw liefde 't hoogst getal besomt
en 't raadzaam vindt dat er gerekend wordt —
omtrent die tijd dat g' u mij vreemd onttrekt
en nauwelijks nog die zon, uw oog, mij groet,
uw liefde zich niet meer te mijnwaart strekt
maar donker bij zichzelf verwijlen moet —
omtrent die tijd verzink ik in 't besef
van eigen eenzaamheden, en bewaak,
terwijl ik tot mijzelf de hand ophef,
het wettig recht van u in deze zaak.
Want uw verlating wordt legale daad,
sinds wederliefde's oorzaak mij ontgaat.

(Naar Shakespeare)

PIETÀ

Zo zie ik, Jezus, Uwe voeten weder,
ach, niet des jonglings voeten, als ze waren
toen ik ze wies en warmde met mijn blos;
hoe stonden zij verbijsterd in mijn haren
en als het blanke wild in scheemrend bos.

Uw nooit beminde leden zie ik, teder,
voor 't eerst in deze liefdenacht, en naakt.
Wij vlijden ons nog nimmer samen neder,
en nu wordt slechts bewonderd en gewaakt.

Maar zie toch, Uwe handen, diep gekliefde,
Beminde, niet de merken mijner liefde.
Uw hart staat open in een bleke schijn,
daar had ik altijd binnen willen zijn!

Nu zijt Ge moe en Uw vermoeide mond
verlangt niet naar mijns monds verwelkte wonde.
o Jezus, Liefste, waar was onze stonde?
Hoe gaan wij beiden wonderbaar te grond'.

(Naar Rilke)

KLACHT OM JONATHAN

Ach zelfs de koningen zijn niet bestand
en zij vervallen als gewone dingen,
ofschoon hun stempel als van zegelringen
diep ingeprent staat in het murwe land.

Hoe kondt gij echter, aldus aangevangen
met uws harten rode initiaal,
zo ras verdwijnen, weelde mijner wangen.
O dat een man u nog eenmaal
verwekte als het zaad in hem beweegt.

Een vreemde was het die u kwam verstoren,
en die u teder was zinkt schier ineen
en moet in zelfbedwang de tijding horen;
een dier gelijk dat ziek is en verloren
wil 'k nederliggen met gewezen.

want daar en daar, aan de verborgen plekken
zijt gij mij uitgerukt gelijk het haar
dat in de holten wemelt en het bekken —
der vrouwen wellust speelde daar

aleer gij mijn aldaar verwarde zinnen
ophaspelde als een kluw dat men ontwindt;
toen viel opeens uw beeld mijn ogen binnen: —
nu echter wordt mijn uitzicht naar u blind.

(Naar Rilke)

VERKONDIGING (De woorden van den Engel)

Niet nader zijt gij God dan wij,
er is geen onderscheid,
doch hoe verwonderlijk zijn mij
uw handen: stil, bereid.
Zo bloesemt bij geen andre vrouw
die luister uit de zoom:
ik ben de dag, ik ben de dauw,
gij echter zijt de boom.

Ik ben vermoeid, op verre vlucht
vergat ik, 't zij verschoond,
wat Hij, die heerlijk en geducht
in louter zonlicht troont,
u boodschapt in devoot beraad —
(mij duizelt waar ik koom)
Zie: ik ben het aanvankelijk zaad,
gij echter zijt de boom.

Ik hief mijn vleuglen, het gedruis
vervulde 't gans heelal,
nu overstelpt uw kleine huis
mijn kleed met brede val.
En toch is eenzaamheid uw deel
als nooit, en ik: een droom,
een windzucht spelend in 't struweel,
gij echter zijt de boom.

Al d'engelen staan bang en blô
bijeën, van heul ontbloot :
nog nooit was het verlangen zo
onzeker, en zo groot :
Misschien dat binnenkort geschiedt
wat g'in de droom begrijpt.
Wees nu gegroet, mijn ziel aanziet :
gij zijt bereid en rijpt !
Gij zijt een hoge poort waardoor
de dag al bijna blauwt :
o gij, mijns zingens liefste oor,
nu voel ik het : in u verloor
mijn woord zich als in 't woud.

Aldus voleindigt mijn bericht
u menigerlei droom.
God zag mij aan : verblindend licht . . .

Gij echter zijt de boom.

(Naar Rilke)

INHOUD

Avondlied	5
Elegische Mijmerij I	6
Elegische Mijmerij II	7
Breero	8
Rilke	9
Poseren	10
Mortuus	11
Friesland I	12
Friesland II	13
De Krokus	14
A. D. 1944	15
De Brief (Sonnettenreeks)	17
Kwatrijnen	27
Vertalingen :	
Shakespeare - Sonnet XIV	32
Shakespeare - Sonnet XXIV	33
Shakespeare - Sonnet XLIX	34
Rilke - Pietà	35
Rilke - Klacht om Jonathan	36
Rilke - Verkondiging	37

COLOPHON

De bundel „Ebben en Ivoor”, met welke titel de dichter zowel de plasticiteit dezer verskunst als de stevigheid van 't materiaal wil aanduiden, werd met de hand gezet en gedrukt uit de Horley letter en in Maart 1945 uitgegeven in een beperkte oplage, uitsluitend voor vrienden en bekenden van dichter en uitgever van de Bayard-Pers. Vijftig exemplaren, genummerd van 1-50, werden door den dichter gesigneerd.